

Universiteit Antwerpen
| Faculteit Sociale Wetenschappen

Hoe leerders van diverse achtergronden ondersteunen: leren van (en in) weekendscholen

Studiedag Vlor: Recht op leren
Blansefloer Coudenys & Noel Clycq

Inleiding: Vraagstelling + accenten

Hoe kan onderwijs het recht op leren voor iedereen, van jong tot oud, garanderen?

Welke vormen van leren/weten/kennis doorgeven worden erkend als (belangrijk voor) onderwijs?

+

Wat als de lerende zelf onderwijsbelangen naar voor schuift? (Zelf al engagement + leergoesting opneemt, zonder erkenning?)

Inleiding: Vraagstelling + accenten

**Aanhoudende
onderwijsongelijkheid**

**Groeiende
diversiteit**

**‘Moeilijkheid’ bereiken
minderheidsgroepen**

**Maatschappelijke
vraagstukken
‘integratie’
meertaligheid
kwaliteit onderwijs**

Onderwijs in 'eigen taal en cultuur' in een diverse samenleving

Publiek onderwijs is cruciaal in de constructie van een 'verbeelde nationale gemeenschap' (Anderson, 1990)

'Recht' op erkenning van 'eigen' taal en culturele emblemen – van erfgoed (Wimmer, 2013)

Sterke familie-school relatie: onderwijs in eigen taal en cultuur voor 'Vlamingen' zonder migratieachtergrond

Tegelijk impliciete & expliciete afwijzing van bepaalde andere culturele elementen

De vanzelfsprekendheid van onderwijs in 'eigen taal en cultuur'

Weekendscholen in Vlaanderen

Onderzoek met 6 scholen in Vlaanderen

Weekendscholen in Vlaanderen: Wat, hoe, waarom?

“At its core, the initiatives described and studied ... have in common that they are part-time, bottom-up, education initiatives self-organized by minoritized ethnic-cultural communities and that they aim to support ethnic-cultural minority youth in various ways during their educational trajectory” (Steenwegen et al, 2022)

Weekendscholen in Vlaanderen: Wat, hoe, waarom?

Hoe?

- Informeel tot niet-formeel onderwijs
- Complementair en/of aanvullend op het reguliere onderwijs
- Avond- en/of weekendlessen
- Vrijwilligers
- 'Low-key': meestal alleen bekend binnen de gemeenschap
- Opgehangen aan idee van gedeelde etnisch-culturele identiteit (ethniciteit en/of taal en/of culturele achtergrond)

Weekendscholen in Vlaanderen: Wat, hoe, waarom?

Wat?

- Huiswerkbegeleiding
- Taalonderwijs (erfgoedtaal/moedertaal en/of Nederlands)
- Geschiedenis- en/of cultuurlessen
- Religie (en taalonderwijs voor religieuze teksten)
- Dans- en muzieklessen
- Sociale of vrijetijdsactiviteiten, knutselen, ...
- Culturele/religieuze vieringen
- Logopedie, psychologische hulp, ...

Weekendscholen in Vlaanderen: Wat, hoe, waarom?

Waarom?

- Academische ondersteuning (huiswerkbegeleiding)
- Aanvullende certificering: diploma erkend in het herkomstland of een certificaat van (erfgoed)taalvaardigheid
- Solidariteit en behoud van gemeenschaps- of erfgoedtal en cultuur, overdracht van culturele waarden en normen
- Ondersteunen en/of verder stimuleren van de ontwikkeling van een positieve 'erfgoedidentiteit' + de identiteit van de lerende/positieve houding ten opzichte van onderwijs

Weekendscholen in Vlaanderen: Wat, hoe, waarom?

Waarom?

- Inspelen op ervaringen van uitsluiting/racism/aanhoudende ongelijkheid
- Verzet tegen deficit-narratieven
- Overbruggen kloof tussen reguliere onderwijs en thuiscultuur

Resultaten onderzoek

45% van de lagere schoolkinderen met een migratieachtergrond neemt deel (of ooit heeft deelgenomen) (Coudenys et al, 2024)

→ Behoefte, aanwezig bij jongeren/ouders/bredere minderheidsgemeenschap, om extra leerinhouden te ontvangen en verwerken

Deelname aan deze scholen wordt geassocieerd met betere schoolprestaties (hogere score op een wiskundetoets) (Coudenys et al, 2025)

→ Geen aanwijzingen voor negatieve impact, gaat in tegen vaak gehoorde bezorgdheden

Resultaten onderzoek

Verschillende actoren dragen bij aan het leertraject van jongeren door specifieke hulpbronnen ter beschikking te stellen (Coudenys et al, 2025)

- Wijst op (bereidheid tot) investering in onderwijs vanuit minderheidsgroepen
- Verschillende soorten hulpbronnen worden ingezet om onderwijstrajecten te ondersteunen

Resultaten onderzoek: Hulpbronnen

Hulpbronnen = middelen die jongeren kunnen gebruiken om hun leer/en onderwijstrajecten verder te ondersteunen

Twee soorten:

1. Hulpbronnen die gekend zijn in het reguliere onderwijs en verder ontwikkeld worden/ondersteund worden via weekendscholen (Bourdieu, Social Capital)
2. Hulpbronnen die vanuit de minderheidsgroep zelf komen en die niet gekend/erkend zijn in het reguliere onderwijs (CCW, Yosso)

Resultaten onderzoek: Gekende/familiare hulpbronnen

Diep geïnternaliseerde onderwijshabitus

- Replicatie van schoolstructuren
- Focus op academische discipline, examentraining en huiswerkbegeleiding
- “Lesvoorbereidingen”, “huiswerkbegeleiding” en “studieondersteuning”, “leren leren”

“We bereiden hen voor op school” (leerkracht, Russisch CBEI)

Gedeeld geloof in het transformerende potentieel van onderwijs

- Ondersteuning bij het navigeren van schoolkeuze en onderwijstrajecten
- Sterke nadruk op onderwijs als kansenschepper
- Collectieve investering in geletterdheid en leren

“De meeste leerkrachten spreken alle talen [Nederlands, Frans, Engels] en ze [de leerlingen] kunnen met hen oefenen. Sommige vrijwilligers spreken alleen Nederlands, vooral tijdens de activiteiten, maar we spreken ook Arabisch.” (leerkracht, Arabisch CBEI)

Resultaten onderzoek: Onbekende/onbeminde hulpbronnen

Culturele repertoires en geschiedenissen (Funds of Knowledge)

“Ik wil de kinderen uitleggen hoe het is in Bulgarije. We praten over alles, niet alleen over aardrijkskunde. Ik geef les over de regio's in Bulgarije, maar ook over de folklore. Ik laat ze luisteren naar de muziek en de dans van de regio.”
(leerkracht, Bulgaars CBEI)

Rolmodellen voor leerlingen (familiaal en aspirationeel kapitaal)

“De band met de leerlingen is heel sterk. In mijn rol als mentor, binnen onze missie, zijn rolmodellen heel belangrijk—dat wij een spiegel kunnen zijn voor de kinderen, iemand voor hen. Ik probeer altijd een connectie te maken. Om iemand te zijn in hun leven—misschien niet zo veel—maar wel in hun opvoeding.”
(organisator Pan-Afrikaans CBEI)

Resultaten onderzoek: Onbekende/onbeminde hulpbronnen

Gemeenschapsbrede kritische gesprekken (resistent kapitaal)

“(Naam van de leerkracht) praat altijd met de kinderen over racisme. We mogen bijvoorbeeld niet naar huidskleur of zoiets kijken. En alle leerkrachten die zedenleer geven, besteden elk jaar ook aandacht aan racisme. We praten met de kinderen om racistische woorden te begrijpen, maar ook om zulke woorden niet te gebruiken tegenover andere kinderen.”

(organisator, Arabisch CBEI)

Meertaligheid als instrument (linguïstisch kapitaal)

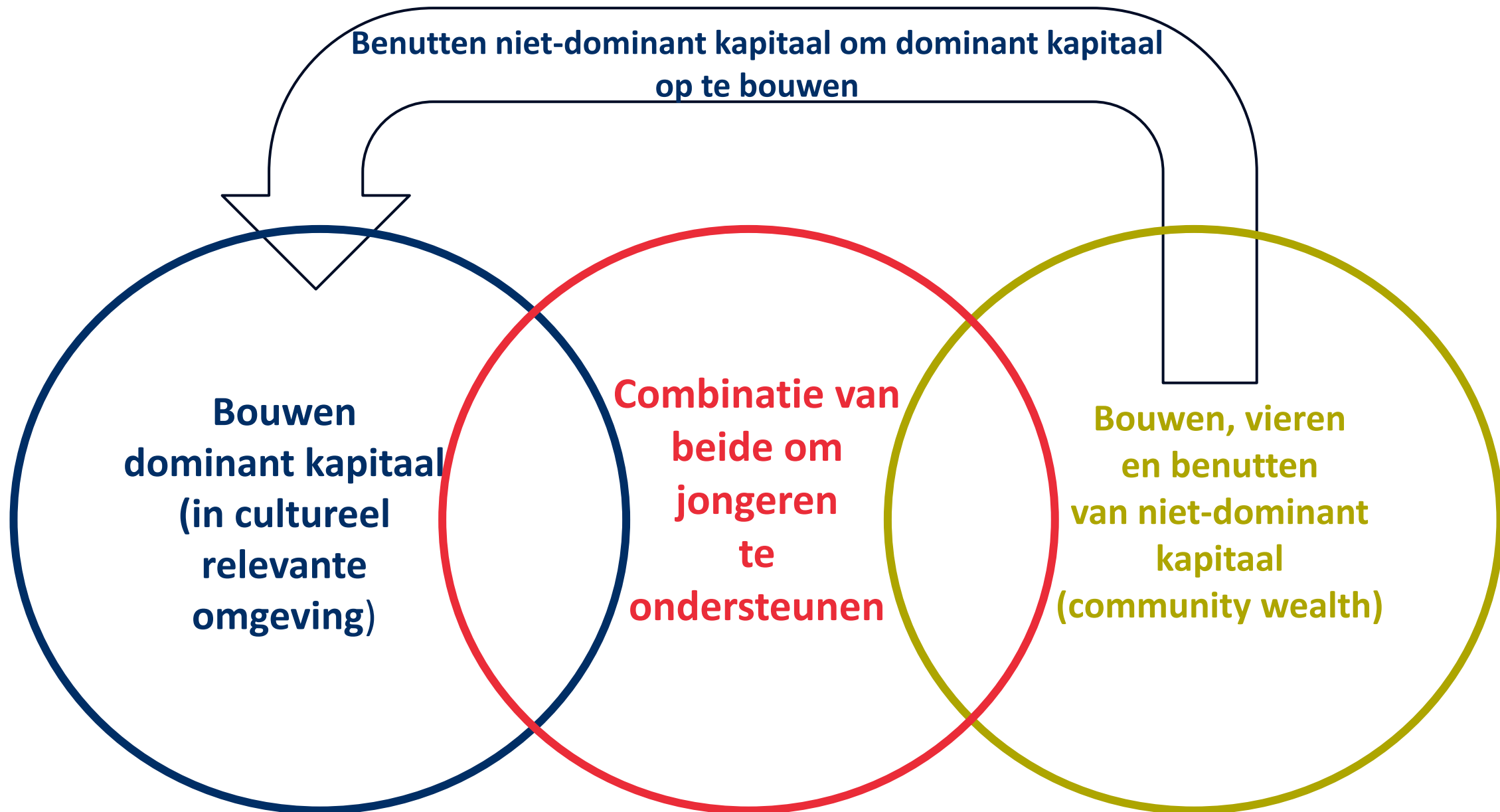
“Door hun taal bij ons te leren, weten ze [de leerlingen] wie ze zijn en waar ze vandaan komen. Taal is een van de essentiële aspecten die identiteit bepalen.”

(organisator, Nigeriaans CBEI)

Resultaten onderzoek: Onbekende/onbeminde hulpbronnen

Connectie/bruggen tussen verschillende culturen (navigatiekapitaal)

“Kinderen worden niet als 100% Belgisch en niet als 100% Nigeriaans gezien; ze hebben deze dubbele identiteit. Het is belangrijk voor hen om hun wortels en identiteit te kennen, zodat ze kunnen accepteren wie ze zijn om hun plek te vinden in België. Het is goed dat ze de waarden van Nigeria kunnen leren kennen, maar ook de waarden van België.”
(organisator, Nigeriaans CBEI)

Implicaties onderzoek

Weekendscholen:

- bewust belang succes in reguliere onderwijs
- erkenning nood aan middelen die hoog gewaardeerd worden binnen het reguliere onderwijs
- + begrijpen belang identiteit/verbondenheid/connectie cultureel erfgoed
- + erkennen waarde van sterke relaties binnen de gemeenschap,
- + vieren voordelen van diversiteit en meertaligheid

→ Waar reguliere onderwijs tekortschiet, gaan deze gemeenschappen vaak verder om het aan te vullen, vooral op eigen kosten

Weekendscholen in Vlaanderen: Link vraagstelling

Link vraagstelling

Hoe kan onderwijs het recht op leren voor iedereen, van jong tot oud, garanderen?

Welke vormen van leren/weten/kennis doorgeven worden erkend als (belangrijk voor) onderwijs?

+

Wat als de lerende zelf onderwijsbelangen naar voor schuift? (Zelf al engagement + leergoesting opneemt, zonder erkenning?)

Link vraagstelling

Weekendscholen:

- Laten zien dat er nieuwe vormen van leersettings zijn waar ouders en kinderen naar op zoek zijn
- Laten zien dat er nood is aan continuïteit op het vlak van etnisch culturele identiteit, taal, religie en culturele achtergrond

→ Verband met de beperkte aandacht in het reguliere onderwijs voor 'interculturele' lesinhouden + het ontwikkelen van een curriculum dat voldoende divers is en een breed publiek van leerlingen en ouders aanspreekt

Link vraagstelling

**Aanhoudende
onderwijsongelijkheid**

**Groeiende
diversiteit**

**Moeilijkheid bereiken
minderheidsgroepen**

Hoe kan onderwijs het recht op leren voor iedereen,
van jong tot oud, garanderen?

Welke vormen van leren/weten/kennis doorgeven worden
erkend als (belangrijk voor) onderwijs?

+

Wat als de lerende zelf onderwijsbelangen naar voor schuift?
(Zelf al engagement + leergoesting opneemt, zonder
erkenning?)

**Maatschappelijke
vraagstukken
integratie
meertaligheid
kwaliteit onderwijs**

Link vraagstelling

Weekendscholen laten zien dat er opportuniteiten om klassieke obstakels in het reguliere onderwijs aan te pakken:

- Kracht van informeel/non-formeel onderwijs om onderwijstrajecten te ondersteunen
- Onderwijsongelijkheid aanpakken via wat er al bestaat/georganiseerd wordt
- Mogelijkheden om bruggen te bouwen naar verschillende minderheidsgroepen

Implicaties: Wat kan het regulier onderwijs hieruit leren?

Recht op leren = aanpakken van onderwijsongelijkheid + erkennen wat al bestaat

→ erkennen hoe weekendscholen al inspelen op noden waarmee reguliere instellingen vaak moeite hebben

Stappen die we kunnen ondernemen:

- Erkennen en waarderen werk dat al door minderheidsgroepen wordt verricht
- Uitbreiden begrip wat onderwijs is, en waar het plaatsvindt
- Actief zoeken/versterken van stemmen, praktijken en kennisvormen van minderheidsgroepen

Praktisch

- Erken het werk van weekendscholen → Subsidies/andere vormen van financiering?
- Praat met leerlingen → legitimisatie van weekendscholen als onderwijsvorm/plaats van leren
- Zoek contact met weekendscholen → Uitbreiding sociale kaart
- Pleit voor bredere vormen van participatie → Brede school initiatieven met weekendscholen
- Doe onderzoek/beleid mét, niet óver, minderheidsgroepen